

STORTINGET

Innst. 30 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
fra utdannings- og forskningskomiteen

Dokument 8:222 S (2017–2018)

Innstilling fra utdannings- og forskningskomiteen om Representantforslag fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Audun Lysbakken og Freddy André Øvstegård om lovfestet rett til SFO/AKS-plass

Til Stortinget

Bakgrunn

I dokumentet fremmes følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendring som gir barn på 1.–4. trinn og 1.–7. trinn for barn med særskilte behov en lovfestet rett til en plass i skolefritidsordningen.»

Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Jorodd Asphjell, Martin Henriksen, Nina Sandberg og Torstein Tvedt Solberg, fra Høyre, Kent Gudmundsen, Turid Kristensen, Marianne Synnes og Mathilde Tybring-Gjedde, fra Fremskrittspartiet, Stine Margrethe Knutsdatter Olsen og lederen Roy Stefensen, fra Senterpartiet, Marit Arnstad og Marit Knutsdatter Strand, fra Sosialistisk Venstreparti, Mona Fagerås, fra Venstre, Guri Melby, og fra Kristelig Folkeparti, Hans Fredrik Grøvan, viser til representantforslaget. Kunnskaps- og integreringsminister Jan Tore

Sanner har uttalt seg om forslaget i brev av 5. juni 2018. Brevet følger som vedlegg til denne innstillingen.

Komiteen er enig med forslagsstillerne i at skolefritidsordningen (SFO) er en viktig arena for barn i Norge. Deltagelse i SFO for de yngste barna gir et viktig sosialt fellesskap som har stor betydning for utvikling av språk og sosiale ferdigheter, og utgjør en vesentlig del av barnas hverdag. Alle kommuner skal ifølge opplæringsloven ha et tilbud om SFO for elever fra 1.–4. årstrinn og for elever med særskilte behov fra 1.–7. årstrinn, men loven gir ikke elevene rett til plass.

Komiteen deler forslagsstillerens bekymring om at barn blir utestengt fra SFO grunnet manglende foreldrebetaling, og er enig i at det må være en klar målsetting at ingen elever blir utestengt fra SFO på grunn av foreldrenes økonomi. Det er i dag kommunen som fastsetter vedtektene for offentlig SFO, og vedtektene skal inkludere regulering av foreldrebetaling og oppsigelse av plassen. Komiteen merker seg at dette er løst annerledes for barnehager, der barna har lovfestet rett til barnehageplass i den kommunen der de er bosatt.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, ønsker ikke å konkludere på om lovfesting er riktig tiltak, men ber regjeringen vurdere relevante tiltak for å unngå at elever blir utestengt fra SFO på grunn av foreldrenes økonomi, som en del av arbeidet med den nye stortingsmeldingen om tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage og skole.

På denne bakgrunn fremmer flertallet følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen, som en del av arbeidet med den varslede stortingsmeldingen om tidlig innsats

og inkluderende fellesskap i barnehage og skole, vurderer relevante tiltak for å unngå at elever blir utestengt fra SFO på grunn av foreldrenes økonomi.»

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Senterpartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, mener at man heller bør bruke midler på å styrke kvaliteten i det nåværende SFO-tilbudet. Dette flertallet viser til at istedenfor å lovfeste retten til SFO-plass bør det innføres bedre ordninger for familier med lav inntekt.

Et tredje flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti, er opptatt av å sikre et godt SFO/AKS-tilbud til barn i grunnskolen. Det er kvaliteten og tilbudet som er det sentrale for at barna skal ha det bra og oppleve meningsfulle aktiviteter. Det er derfor etter dette flertallets mening viktig å sikre kommunenes mulighet og frihet til å legge til rette for dette tilbudet i sin kommune.

Dette flertallet vil heller prioritere innhold og kvalitet enn å lovfeste retten til SFO-tilbud. En lovfesting av retten til SFO-plass vil være å gå for langt da SFO skal være et frivillig tilbud. En slik reform vil også ha en reformstørrelse og vil være svært kostbart.

Dette flertallet vil påpeke at å innføre en rett til SFO ikke er en rask løsning, men vil kreve lovendring som må grundig utredes og høres før den kan vedtas av Stortinget. Dette flertallet mener også at lovfesting heller ikke er en løsning som tar tak i kjernen i problemet for familier som har lav betalingsevne, og at ulike moderasjonsordninger heller bør utredes og vurderes samlet. Slik oppnår man en mest mulig treffsikker løsning for de familiene som har størst behov, samtidig som man ivaretar tilbudet for hele barnegruppen.

Dette flertallet viser til at regjeringen gjennomfører en evaluering av skolefritidsordningen (SFO) som antas ferdig ved årsskiftet. Evalueringen vil bli fulgt opp i stortingsmeldingen om tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage og skole. Dette flertallet viser til at både evalueringen og stortingsmeldingen er en oppfølging av Stortingets anmodningsvedtak (Vedtak nr. 65, 22. november 2016), og at det er naturlig å avvente evalueringen og regjeringens forslag til oppfølging i stortingsmeldingen før man gjør endringer i skolefritidsordningen.

Dette flertallet mener kommunene må ha stor grad av frihet når det gjelder utformingen av tilbudet i SFO, og at det bør være stort rom for tilpasning til lokale forhold.

Dette flertallet viser til at det i barnehagene er innført en ordning med gratis kjernetid for barn i lavinntektsfamilier. Ordningen er i statsbudsjettet for 2019

foreslått utvidet til å omfatte toåringer, og inntektsgrensen er foreslått økt til kr 548 500 fra høsten 2019.

Med inkluderingen av toåringene i ordningen vil 11 000 flere barn få gratis kjernetid i barnehage, og til sammen 46 500 barn vil være inkludert i ordningen.

Dette flertallet viser til at det er vanlig at kommuner og andre tjenestetilbydere avslutter tilbudet av en tjeneste dersom betalingen for denne uteblir. I forbindelse med SFO kan det imidlertid være svært uheldig for barna, som mister et viktig sosialt fellesskap. Dette flertallet vil oppfordre kommuner til å undersøke de bakenforliggende forholdene ved betalingsmislighold, slik at barna og familien kan få tilbud fra relevante kommunale tjenester raskt dersom det er behov for dette. Dette flertallet mener det er viktig at kommunene legger til rette for at også familier med lav inntekt kan benytte seg av skolefritidsordningen.

Komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet og Venstre mener skolefritidsordningen er en viktig arena hvor mange barn deltar, og viser til Jeløyerkklæringen, hvor det fremgår at regjeringen vil styrke kvaliteten i SFO/AKS gjennom utarbeidelse av en nasjonal mal for lokale rammeplaner.

Disse medlemmer mener at ordninger for lavinntektsfamilier er mer treffsikkert for å oppnå forslagsstillernes formål med forslaget enn å lovfeste en rett til SFO, og viser til Jeløyerkklæringen, hvor det fremgår at regjeringen også vil innføre ordninger med redusert foreldrebetaling og gratis halvdagsplass i SFO, tilsvarende ordningene i barnehage, for barn av foreldre med lav inntekt.

Disse medlemmer viser til at regjeringen vil vurdere ulike ordninger for redusert foreldrebetaling og gratis halvdagsplass som en del av stortingsmeldingen om tidlig innsats, og regjeringen vil da komme tilbake til Stortinget med konkrete forslag.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti mener at vesentlig betalingsmislighold må innkreves gjennom ordinære former for gjeldsinndrivelse, tilsvarende som ved andre kontraktsbrudd.

For å sørge for dette foreslår disse medlemmer følgende:

«Stortinget ber regjeringen presisere overfor kommunene at misligholdt foreldrebetaling kun kan sanksjoneres gjennom ordinære former for gjeldsinndrivelse, og ikke ved å frata et barn plass i skolefritidsordningen.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet vil opprettholde skolefritidsordningen som et frivillig tilbud og mener at kommunene skal ha frihet til å organisere og legge til rette ut ifra lokale behov. Disse medlemmer deler forslagsstillernes bekymring for at

tap av SFO-plass i første rekke rammer barna, og særlig de barna som har sterkest behov for et slikt tilbud. Det å miste SFO-plass vil oppleves stigmatiserende og innebære utestengelse fra et sosialt fellesskap, noe som vil være en stor belastning for det enkelte barnet.

Disse medlemmer mener at barn i SFO bør gis et vern tilsvarende det barn i barnehage har, men at dette må løses uten at det lovfestes en individuell rett til SFO-plass, slik representantforslaget tar til orde for.

Disse medlemmer mener problemstillingen med manglende betaling først og fremst må løses gjennom generell styrking av barnefamiliens økonomi og kommunenes inntekter, slik at prisnivået er moderat og det er mulighet for moderasjonsordninger.

Som et ledd i dette foreslår disse medlemmer følgende:

«Stortinget ber regjeringen utrede innføring av gratis kjernetid i skolefritidsordningen for lavinntektsfamilier.»

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti mener en inkluderende fellesskole handler om å skape en helhetlig skolehverdag som ivaretar hvert enkelt barns mulighet for å lære, lykkes og trives på bakgrunn av deres forutsetninger og behov. En skolehverdag for de aller fleste barn handler om tiden de går på skolen (undervisningstid og pausetid) og tiden på skolefritidsordningen i forkant og etterkant av undervisningstidens slutt. Elevenes rett og plikt til å gå på skolen og få et likeverdig opplæringstilbud, samt kommunens plikt til gi elever på 1.–4. trinn (samt 5.–7. trinn for elever med særskilte behov) et tilbud om skolefritidsordning, er nedfelt i opplæringsloven. Dette medlem vil vise til veiledende rammeplan for kvalitetsutvikling av skolefritidsordningen, der det i det overordnede målet blant annet står at SFO skal være tilgjengelig for alle barn, at den skal styrke barns sosiale utvikling og sammen med skolen bidra til helhet og sammenheng:

«SFO skal gi omsorg og tilsyn og legge til rette for lek, kultur og fritidsaktiviteter med utgangspunkt i alder, funksjonsnivå og interesser hos barna (jf. opplæringsloven § 13-7). Funksjonshemmede barn skal gis gode utviklingsvilkår.

SFO bør styrke barnas sosiale utvikling og uformelle læring, og bidra til fysisk utfoldelse og gode matvaner. SFO skal være tilgjengelig for alle barn, fremme deltakelse og medvirkning og oppleves som inkluderende for alle.

Skolefritidsordningen bør sammen med skolen bidra til helhet og sammenheng i barnas oppvekstmiljø. Samarbeid med foreldre og ressurser i nærmiljøet er viktig i dette arbeidet.»

Dette medlem mener kommuners praksis med at barn mister plassen sin i skolefritidsordningen på

grunn av foreldrenes betalingsmislighold, bryter med dette målet. For de barna som rammes, er konsekvensene dramatiske – utestenging fra det sosiale fellesskapet i SFO/AKS-tiden, der barn kan risikere å være den eneste i klassen som ikke deltar på skolefritidsordningen, og derfor ikke har noen andre barn å være sammen med om ettermiddagen. Opplevelse av skam, stigmatisering og utenforskap vil i slike tilfeller forplante seg til den obligatoriske skoletiden og gå ut over barnets læring og trivsel på skolen. Dette medlem vil vise til at barn i barnehagen ikke kan miste plassen sin i barnehagen på grunn av foreldrenes betalingsmislighold, fordi barnet er gitt en lovfestet rett til barnehageplass. I stedet må kommunen og barnehageeier ta i bruk de systemer og virkemidler som ellers brukes i vårt samfunn når voksne mennesker av ulike grunner ikke betaler regningene sine. Etter dette medlems syn bør dette også gjelde for barn som går på SFO/AKS, og er bakgrunnen for representantforslaget fra Sosialistisk Venstreparti om en lovfestet rett til en plass i skolefritidsordning. Dette medlem mener det er uholdbart at disse barna, som i dag opplever å være ekskludert fra det sosiale fellesskapet på skolen og utestenges fra skolefritidstilbudet, skal måtte vente til regjeringen har skrevet sin stortingsmelding. Dette medlem merker seg at komiteen støtter intensjonen i Sosialistisk Venstrepartis forslag, og er enig i at det må være en klar målsetning at ingen elever blir utestengt fra SFO på grunn av foreldrenes økonomi. Dette medlem mener derfor det er uforståelig og trist at komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Venstre og Kristelig Folkeparti vegrer seg for å fatte beslutninger som kunne bidratt til at dette målet ble nådd raskt og effektivt. Dette medlem har merket seg at forslaget om å innføre en lovfestet rett til skolefritidsordning av enkelte blir oppfattet som kostbart og omfattende. Etter dette medlems syn medfører dette ikke riktighet, men dersom en slik usikkerhet er til hinder for at intensjonen i vedtaket ivaretas, er dette medlem innstilt på å finne alternative løsninger under forutsetning av at disse iverksettes raskt. Livet til barna er her og nå. Dette medlem vil dessuten vise til at Sosialistisk Venstreparti vil redusere prisen på SFO ved å innføre en nasjonal makspris, og vil på sikt gjøre ordningen gratis.

På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendring som gir barn på 1.–4. trinn og 1.–7. trinn for barn med særskilte behov en lovfestet rett til en plass i skolefritidsordningen.»

Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen presisere overfor kommunene at misligholdt foreldrebetaling kun kan sanksjoneres gjennom ordinære former for gjeldsinndrivelse, og ikke ved å frata et barn plass i skolefritidsordningen.

Forslag fra Senterpartiet:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen utrede innføring av gratis kjernetid i skolefritidsordningen for lavinntektsfamilier.

Forslag fra Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen fremme forslag til lovendring som gir barn på 1.–4. trinn og 1.–7. trinn for barn med særskilte behov en lovfestet rett til en plass i skolefritidsordningen.

Komiteens tilråding

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til representantforslaget og råar Stortinget til å gjøre følgende

v e d t a k :

Stortinget ber regjeringen, som en del av arbeidet med den varslede stortingsmeldingen om tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage og skole, vurdere relevante tiltak for å unngå at elever blir utestengt fra SFO på grunn av foreldrenes økonomi.

Oslo, i utdannings- og forskningskomiteen, den 6. november 2018

Roy Steffensen

leder

Torstein Tvedt Solberg

ordfører

VEDLEGG**Brev fra Kunnskapsdepartementet v/statsråd Jan Tore Sanner til utdannings- og forskningskomiteen, datert 5. juni 2018****Representantforslag 222 S (2017-2018) om lovfestet rett til SFO**

Jeg viser til anmodningen om uttalelse til representantforslag 222 S (2017-2018) fra stortingsrepresentantene Mona Fagerås, Audun Lysbakken og Freddy André Øvstegård. Forslagsstillerne ber regjeringen fremme forslag til lovendring som gir barn på 1. – 4. trinn og barn med særskilte behov på 1. – 7. trinn en lovfestet rett til en plass i skolefritidsordningen.

SFO er, sammen med skolen, en viktig felles arena for barna. Deltagelse i SFO utgjør en vesentlig del av de yngste elevenes hverdag, og fellesskapet der har stor betydning for utvikling av barnas sosiale ferdigheter og språk. Jeg mener det må være en klar målsetning at ingen elever blir utestengt fra SFO på grunn av foreldrenes økonomi. Jeg deler imidlertid ikke forslagsstillerens syn om at det rette tiltaket for å motvirke at elever utestenges fra SFO, er å lovfeste retten til SFO.

Jeg viser til regjeringens mål i Jeløya-plattformen om å innføre ordninger med redusert foreldrebetaling og gratis halvdagsplass i SFO, tilsvarende ordningene i barnehage, for barn av foreldre med lav inntekt. Dette er viktige ordninger for å sikre økt deltakelse i SFO for barn i familier med lav inntekt. Jeg mener slike moderasjonsordninger vil være langt mer treffsikre tiltak enn å lovfeste retten til SFO.

Regjeringen har allerede bidratt til gratis deltids-plass i SFO i de fire kommunene Drammen, Oslo, Stavanger og Trondheim. Målet for prosjektet er bedre deltakelse i SFO for elever med lav sosioøkonomisk status og/eller elever med minoritetsspråklig bakgrunn. Dette tilskuddet vil vare ut skoleåret 2019-2020. I alle fire kommunene har man opplevd en vesentlig økning i deltakelsen i SFO på de skolene som har innført gratis deltid.

Alle kommuner skal ifølge opplæringsloven ha et tilbud om skolefritidsordning for elever fra 1.–4. årstrinn og for elever med særskilte behov fra 1.–7. årstrinn. Opplæringsloven gir imidlertid ikke elevene rett til plass i SFO. Det er kommunen som fastsetter vedtektene for offentlige skolefritidsordninger, men vedtektene skal inkludere regulering av foreldrebetaling og oppsigelse av plassen. For private skolefritidsordninger er det eieren som fastsetter vedtektene. Hvis oppsigelse av plassen i SFO skal brukes som reaksjon på betalingsmislighold, må dette være regulert i vedtektene og i kontrakten som inngås mellom SFO og foreldrene.

Stortinget har ønsket en evaluering av SFO og at evalueringen skal følges opp av en stortingsmelding. Ar-

beidet med en evaluering er i gang. Høsten 2019 vil regjeringen legge frem en ny stortingsmelding om tidlig innsats og inkluderende fellesskap i barnehage og skole. SFO er en viktig del av hverdagen for de yngste barna og barn med særskilte behov, og vil være en del av denne meldingen. Jeg mener det er naturlig å avvente resultatene i evalueringen, som vil være klar ved årsskiftet. Først når vi ser hvilke utfordringer evalueringen avdekker, må vi bestemme oss for hvilke av disse vi skal prioritere å følge opp først. Deretter må vi vurdere hvilke tiltak som er best egnet til å løse disse utfordringene.

